

УДК 122:614.8(477)

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2023.50.4>

ФІЛОСОФІЯ РИЗИКУ ТА ОБҐРУНТУВАННЯ РІШЕНЬ У ПОЖЕЖНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Людмила Вороновська

*Національний університет цивільного захисту України,
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля,
кафедра суспільних наук
вул. Оноприєнка, 8, 18034, м. Черкаси, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-2937-5175>*

Пожежна безпека завжди була об'єктом важливих рішень для України, а сьогодні – вимагає посиленої уваги від урядових структур, що пов'язано із повномасштабним військовим вторгненням РФ на територію нашої держави. Філософія ризику в пожежній безпеці передбачає комплексний підхід до її аналізу, розуміння та мінімізації. Вона стає важливим інструментом для розробки обґрунтованих стратегій та рішень, які забезпечують захист життя та майна у надзвичайних ситуаціях. Бомбардування, яких зазнають українські міста й села, ставлять під загрозу знищення цивільні об'єкти та інфраструктуру держави. Задля того, щоб мінімізувати можливі руйнівні наслідки ворожих атак, громадяни України мають бути готові до подолання складних викликів, які створила війна. Пожежна безпека розглядається авторами як важливий чинник збереження життя кожного українця та нації загалом. З'ясовано, що дотримання встановлених на законодавчому рівні правил пожежної безпеки є обов'язковою вимогою, яка сприяє забезпеченню безпеки населення і цілісності об'єктів. Суб'єкти господарювання, владні структури та організації зобов'язані виконувати комплекс завдань, спрямованих на ефективне забезпечення пожежної безпеки. Ці завдання передбачають розроблення та впровадження спеціальних заходів, до яких належать: регулярна перевірка та оновлення систем протипожежного захисту (обслуговування та модернізація обладнання, перевірка наявності необхідних ресурсів для гасіння пожежі); підготовка та навчання персоналу (працівники мають бути ознайомлені щодо дій у разі пожежі та вміти користуватися вогнегасниками та іншими засобами пожежогашіння); утримання об'єктів у належному пожежобезпечному стані (передбачає усунення порушень пожежної безпеки, відключення електроустановок після закінчення робочого дня і забезпечення постійного доступу до шляхів евакуації); розроблення та впровадження спеціальних заходів щодо пожежної безпеки на об'єктах з масовим перебуванням людей (організація евакуаційних планів) тощо. Водночас одним із першочергових завдань кожної організації є встановлення протипожежного режиму, створення пожежної охорони, вивішування необхідних знаків безпеки. Дотримання цих правил пожежної безпеки є важливою передумовою збереження життя людей та державного майна під час війни. З огляду на запровадження воєнного стану важливо розвивати та вдосконалювати систему пожежної безпеки, враховуючи всі можливі ризики та виклики. Встановлено, що обізнаність персоналу та дієві рішення керівництва в організаціях та установах мають забезпечити ефективність дій, які знадобляться в разі виникнення пожежі.

Ключові слова: філософія ризику, пожежна безпека, обґрунтовані рішення, правила пожежної безпеки, протипожежний режим, пожежна охорона, пожежно-рятувальні підрозділи, пожежний інструктаж.

Постановка проблеми. В умовах активних воєнних дій на території України виникає нагальна потреба в комплексному аналізі та розробці стратегічних підходів до управління пожежною безпекою. Філософія ризику, яка полягає в розумінні ролі ризику та його

впливу на пожежні рішення, вимагає глибокого аналізу та міркування. Суперечності, пов'язані зі специфікою військового конфлікту, створюють виклики для пожежної безпеки, підсилюючи ризики виникнення пожеж та інших техногенних катастроф. Проблема полягає в необхідності розроблення та впровадження ефективних стратегій, які б дозволяли мінімізувати наслідки пожеж та забезпечити координацію заходів у сфері пожежної безпеки в умовах війни. Аналіз існуючих підходів та розроблення нових методик є критичним завданням для забезпечення високого рівня готовності та ефективності дій під час надзвичайних ситуацій, спричинених вторгненням РФ на територію нашої держави.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Пожежна безпека як об'єкт досліджень знайшли відображення в працях таких українських дослідників, як І. Кравченко [1], В. Довгань [2], В. Дурдас [3], М. Демчук, С. Неменуша [4], Д. Медведєва [5] та О. Землянська [6]. Проте, незважаючи на значні напрацювання загальної проблематики, питання філософії ризику в пожежній безпеці в умовах війни розкриті недостатньо. Оскільки війна створює виклики і загрози для України, досліджуються передусім питання, пов'язані з мінімізацією ризику виникнення пожеж на території нашої держави та пошуком оптимальних рішень у надзвичайних ситуаціях.

Мета статті: системний аналіз та розроблення стратегій філософії ризику для ефективного управління пожежною безпекою в умовах війни на території України.

Виклад основного матеріалу. В умовах війни ризик виникнення пожежі стає особливо високим. Тому розуміння філософії ризику, або його природи, є необхідним завданням, яке допоможе мінімізувати або попередити такі ризики. Розгортання воєнних дій може спричинити появу факторів, які підвищують імовірність ризику виникнення пожеж, та зробити їхні наслідки більш серйозними для нашої країни. По-перше, руйнування інфраструктури внаслідок бомбардувань чи інших воєнних дій може призвести до перебоїв у роботі систем протипожежного захисту. Відсутність або обмежена доступність водопостачання, важливих інженерних мереж та інфраструктури для гасіння пожежі ускладнює протидію вогню. По-друге, вибухи, які неминучі під час військових конфліктів, призводять до негайних пожеж, що створює загрозу для об'єктів інфраструктури, які можуть постраждати внаслідок нападу. По-третє, під час війни підвищену загрозу становлять швидке розповсюдження пожежі через ускладнений доступ до них рятувальних служб, а також відсутність можливості оперативної евакуації людей.

По суті, філософія ризику полягає в аналізі загроз, які можуть призвести до виникнення пожежі. Такі ризики, особливо в умовах війни, потребують не тільки вдосконалення традиційних підходів до пожежної безпеки, а й розроблення стратегій адаптації до воєнних реалій. Однією зі складових філософії ризику є прогнозування та підготовка до можливих вогняних загроз, удосконалення інфраструктури та засобів пожежогасіння, а також розвиток оперативної системи реагування стають важливими аспектами забезпечення безпеки у воєнний час.

Обґрунтування рішень в умовах війни має спиратися на глибокий аналіз проблеми та розуміння філософії ризику. Однією з ключових складових філософії ризику є аналіз ймовірностей виникнення пожежі та її наслідків. В умовах геополітичних викликів цей аналіз стає особливо складним через непередбачуваність подій та наявність факторів, таких як вибухи чи руйнування інфраструктури. Філософія ризику допомагає розглядати ці загрози з різних сторін та визначати їхні можливі наслідки. Вирішальні кроки, як-от посилення протипожежного режиму, організація пожежної безпеки на об'єктах з масовим перебуванням людей, технічне забезпечення системами протипожежного захисту потребують наукового підґрунтя, щоб мати високу практичну ефективність.

Крім того, філософія ризику наголошує на важливості соціокультурного аспекту. Як суспільство сприймає ризик та реагує на нього, впливає на результати заходів пожежної безпеки. Інформаційна кампанія, освіта та залучення громадськості до питань пожежної безпеки стають ключовими складовими забезпечення безпеки.

Пожежна безпека, що трактується законодавством України як відсутність неприпустимого ризику виникнення і розвитку пожеж та пов'язаної з ними можливості завдання шкоди живим істотам, матеріальним цінностям і довкіллю, супроводжується не лише технічними та інженерними викликами, а й потребує від суб'єктів господарювання виконання низки завдань та обов'язків у сфері цивільного захисту. Законом передбачено, що суб'єкти господарювання мають розробляти та впроваджувати заходи щодо пожежної безпеки, а також забезпечувати та контролювати виконання вимог законодавства [7].

Відповідно до статті 20 Кодексу цивільного захисту України, суб'єкти господарювання зобов'язані виконувати комплекс завдань, спрямованих на забезпечення ефективної пожежної безпеки, зокрема розроблення та впровадження спеціальних заходів [7]. Крім практичних заходів, першочергово є аналіз філософії категорії «ризик» як такої, який є базовою основою для подальших практичних рішень в пожежній сфері. Такий підхід передбачає врахування філософської теорії, наукових досягнень та технічних інновацій у цій галузі, а також впровадження позитивного досвіду та передових практик для ефективного контролю над ризиками виникнення пожеж. Крім того, організації мають бути активно залучені до розроблення й затвердження інструкцій і наказів, спрямованих на управління пожежною безпекою, та постійно контролювати їх виконання.

Невід'ємною частиною забезпечення пожежної безпеки є проведення систематичних навчань працівників з питань цивільного захисту, зокрема з правил техногенної та пожежної безпеки. Важливо розуміти, що ризик у філософському контексті – це не лише абстрактна загроза, але і складна плеяда факторів, що включає в себе технічні, технологічні, культурні та соціальні аспекти. Враховуючи несприятливі умови військового конфлікту, такий підхід дає змогу ефективно готувати персонал до непередбачуваних дій у надзвичайних ситуаціях, забезпечуючи оптимальний рівень відповідальності та готовності до реагування на виклики, які виникають під час війни. До того ж, значна увага має бути приділена системі навчання працівників з урахуванням не лише питань цивільного захисту загалом, а й специфічних аспектів виявлення та контролю пожеж у воєнних сценаріях. Створення ефективних систем навчання та тренування може виявитися ключовим для забезпечення готовності персоналу до дій у воєнних умовах та надзвичайних ситуаціях.

Окрім того, суб'єкти господарювання повинні ретельно виконувати вимоги законодавства у сфері техногенної та пожежної безпеки, а також активно впроваджувати вимоги постанов і розпоряджень центрального органу виконавчої влади, який відповідає за державний нагляд у сфері техногенної та пожежної безпеки [8, с. 287]. Філософія ризику впливає на обґрунтованість рішень в пожежній безпеці, тому забезпечення виконання цих норм та вимог є обов'язковою передумовою мінімізації негативних наслідків.

Також важливим завданням є забезпечення справності засобів цивільного та проти-пожежного захисту, запобігання їх неконтрольованому використанню. Підтримка у справному стані засобів пожежної безпеки відповідно до законодавства та нормативів визначається не тільки як обов'язок, а й як стратегічний аспект ефективності системи безпеки. Усунення недоліків і вчасна діагностика проблем дають змогу запобігти технічним збоям та максимально забезпечити готовність систем до надзвичайних ситуацій.

Впровадження автоматичних засобів виявлення та гасіння пожеж, а також використання виробничої автоматики для цих цілей є вагомим складником ефективної системи

пожежної безпеки. Враховуючи динаміку розвитку технологій, використання таких технічних рішень дасть змогу негайно реагувати на виявлення пожежі та забезпечить швидку й ефективну її ліквідацію. З огляду на широкі можливості автоматизації, впровадження виробничої автоматики може стати ключовим чинником у розвитку систем пожежної безпеки, забезпечуючи автоматизовані процеси виявлення, контролю та ліквідації пожежних загроз.

Не менш важливим є забезпечення інформування відповідних органів та підрозділів цивільного захисту про будь-яку несправність протипожежної техніки, систем протипожежного захисту, водопостачання, а також про закриття доріг і проїздів на відповідній території [9, с. 58]. Це питання потребує постійного моніторингу технічного стану обладнання та оперативної реакції на виявлені недоліки з метою уникнення подій, що можуть призвести до пожеж або інших техногенних аварій. Так, філософія ризику нагадує нам про важливість співпраці та взаємодії з відповідними державними органами. Умови війни – це часи, коли необхідно об'єднати всі наявні зусилля для реалізації загальних цілей безпеки.

Водночас урахування конкретних умов військового стану є невід'ємною частиною розроблення та впровадження актуальних стратегій управління пожежною безпекою. Оскільки сучасні умови воєнної агресії створюють специфічні виклики для пожежної безпеки, необхідно зосередитися на розробленні планів дій та систем обґрунтування рішень для ефективного реагування на пожежні загрози військового часу. Філософія ризику вимагає від нас не лише реакції на вже виниклі загрози, але і попереднього аналізу та планування.

Для ефективного гасіння пожеж, запобігання їх виникненню та захисту життя і майна громадян відповідно до норм пожежної безпеки в Україні започатковано створення добровільної пожежної охорони [10]. Ця система охоплює підрозділи державного, відомчого та місцевого підпорядкування. Нормативно-правовим актом України також передбачено створення пожежно-рятувальних підрозділів для місцевої пожежної охорони, які можуть бути залучені до ліквідації наслідків пожежі та проведення аварійно-рятувальних робіт за встановленими законом процедурами. Постановою Кабінету Міністрів регламентовано критерії формування державних пожежно-рятувальних підрозділів, а також порядок їх очолювання. Місцеві ради в селах і селищах мають право формувати власні пожежно-рятувальні підрозділи для місцевої пожежної охорони за узгодженням з відповідним центральним органом виконавчої влади. Фінансування цих підрозділів здійснюється з місцевих бюджетів та інших джерел, які не заборонені законодавством [10].

Ключовим нормативно-правовим документом з питань пожежної безпеки є Правила пожежної безпеки в Україні, затверджені Міністерством внутрішніх справ України, Наказ від 30.12.2014 № 1417 [11]. Ці Правила визначають обов'язкові вимоги до будівель, споруд, територій, нерухомого майна, обладнання та устаткування, що перебувають в експлуатації, а також будівельних майданчиків. Згідно з Правилами, пожежна безпека передбачає розроблення організаційних заходів та дотримання законодавчо встановлених вимог. Ці заходи спрямовані на запобігання виникненню пожеж, підвищення рівня безпеки людей, зменшення майнових втрат і негативних екологічних наслідків у разі їх виникнення, а також на створення умов для ефективного гасіння пожеж. Зазначені вимоги обов'язкові для суб'єктів господарювання, органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, громадян України та іноземців, які перебувають в Україні на законних підставах.

Керівник/власник організації або установи повинен визначити функціональні обов'язки посадових осіб, відповідальних за питання пожежної безпеки. Деталізація обов'язків має бути передбачена в посадових інструкціях та положеннях про відповідний підрозділ.

Кожний об'єкт, згідно з Правилами [11], повинен мати встановлений протипожежний режим, оформлений відповідним документом. Протипожежний режим – це система визначених норм поведінки, правил роботи та експлуатації об'єкта, призначених для забезпечення пожежної безпеки. Він охоплює низку заходів, спрямованих на утримання шляхів евакуації, виділення місць для куріння, обмеження ризиків, пов'язаних зі зберіганням сировини та матеріалів, і регламентує використання відкритого вогню та проведення робіт, що можуть призвести до пожежі. Велике значення для дотримання протипожежного режиму має також огляд приміщень та визначення місць для зберігання матеріалів. Крім того, важливо враховувати безпеку електропостачання та систем вентиляції, а також передбачати дії в разі виникнення пожежі. Організація додаткових навчань та інструктажів із пожежної безпеки, а також регулярний плановий огляд устаткування – необхідні ключові елементи дієвого протипожежного режиму. Філософія ризику надає можливість глибше розуміти природу пожежних загроз. Навчання та інструктажі можуть ґрунтуватися на аналізі всіх аспектів ризику, включаючи його природу, можливі наслідки та взаємозв'язки з іншими факторами.

Важливо, щоб керівник підприємства видавав накази та розробляв необхідні положення для реалізації заходів щодо запобігання пожежам. Розроблення та затвердження інструкцій для кожного приміщення є також його прямим обов'язком, який передбачає впровадження планів евакуації та вивішування їх на видних місцях, а також вивчення персоналом дій у випадку пожежі. Призначення відповідальних осіб за різні аспекти пожежної безпеки та використання інструкцій для кожного приміщення є важливим складником цього процесу. Філософія ризику допомагає зрозуміти, що безпека – це завдання відповідальне, до якого потрібно ставитися виважено та упереджено.

Загалом виконання цих заходів сприяє створенню ефективного протипожежного режиму, який забезпечить безпеку працівників та майна компанії.

Ключовим елементом в системі сприяння усвідомленню небезпеки серед персоналу та відвідувачів підприємства є знаки пожежної безпеки. Ними маркують засоби протипожежного захисту та їхні компоненти, а також позначають місця їх розташування.

Відповідно до функціонального призначення, знаки пожежної безпеки поділяються на п'ять основних груп: знаки умов безпеки, знаки пожежного обладнання, знаки обов'язкової дії, знаки заборони та попереджувальні знаки, використання яких регламентується ДСТУ EN ISO 7010:2019 «Графічні символи. Кольори та знаки безпеки. Зареєстровані знаки безпеки» [12].

В умовах воєнного стану на території України знаки пожежної безпеки стають ще більш важливими, хоча їх значення та обов'язковість дотримання добре відомі всім. Вони попереджають про потенційні загрози та вказують шляхи евакуації, місця розміщення засобів пожежогасіння, сповіщають іншу важливу інформацію, зокрема про те, як діяти в разі виникнення пожежі. Особливу увагу варто приділити правильному вибору та розміщенню знаків, оскільки вони повинні бути добре помітними та зрозумілими для всіх присутніх. Важливим аспектом є також підтримання задовільного вигляду та оновлення знаків пожежної безпеки в разі значних механічних пошкоджень або зношеності. Своєчасна заміна пошкоджених знаків допомагає зберегти їх ефективність та допомагає в уникненні непорозумінь у випадку пожежі. Приклади знаків пожежної безпеки наведені на рисунку 1.

В умовах війни власники підприємств повинні приділяти особливу увагу систематизації та посиленню протипожежного режиму на підприємствах.

Ефективне забезпечення пожежної безпеки на підприємствах базується на комплексному підході до ключових елементів виробництва. Технічна система передбачає

Рис. 1. Основні знаки пожежної безпеки

Джерело: розроблено авторами на основі [12]

використання надійного обладнання, застосування безпечних технологій і впровадження систем виявлення та локалізації пожеж. Значний внесок у забезпечення безпеки робить персонал, який має бути належним чином підготовлений та дотримуватися встановлених нормативів. Система управління, своєю чергою, також є важливим компонентом для досягнення оптимального рівня пожежної безпеки та передбачає постійну перевірку умов приміщень та робочого обладнання для зменшення можливих ризиків.

З метою забезпечення належного стану пожежної безпеки приміщень та об'єктів рекомендується вживати заходи для усунення виявлених порушень, організувати та проводити раптові протипожежні інструктажі тощо. Філософія ризику надає нам інструменти для передбачення можливих технічних проблем або порушень, які допомагають уникнути катастрофічних наслідків. Усунення перешкод на шляхах евакуації, регулярна перевірка ефективності систем протипожежного захисту та справності засобів безпеки є ключовими аспектами організації пожежної безпеки в умовах війни.

Належний контроль щодо наявності основних ресурсів для реагування під час можливих надзвичайних ситуацій та підтримання актуальної інформації про них є також дуже важливими на кожному підприємстві. Тісна співпраця між органами управління, службами цивільного захисту та іншими структурами має бути добре організованою та ефективною і ґрунтуватися на виконанні спільних заходів для систематичного розв'язання потенційних викликів. Філософія ризику в пожежній безпеці може сприяти більш активній взаємодії між різними державними структурами та суспільством. Розгляд пожежної безпеки в умовах війни через призму філософських та етичних аспектів може спонукати фахівців з різних галузей працювати разом над покращенням систем безпеки.

В умовах надзвичайних обставин, пов'язаних із веденням воєнних дій на території України, питання пожежної безпеки набуває особливого значення. Велика кількість об'єктів та інфраструктурних систем потрапляють в зону можливих загроз і потребують ретельного розгляду та розроблення ефективних стратегій управління пожежною безпекою (табл. 1).

Таблиця 1

Розроблення ефективних стратегій обґрунтування рішень щодо пожежної безпеки в умовах війни в Україні

Стратегія	Ефективність впровадження
Адаптація технічних засобів до воєнних реалій	Удосконалення систем виявлення та гасіння пожеж з урахуванням можливих військових загроз
	Розроблення та впровадження інноваційних технологій, спрямованих на запобігання пожежам та їх швидке пригнічення у воєнних умовах
	Взаємодія з оборонними структурами з метою спільного розроблення та впровадження технічних рішень для захисту об'єктів від пожежі під час воєнного конфлікту
Підготовка персоналу та організація рятувальних служб	Систематичні тренування пожежників та рятувальників для ефективних дій в умовах війни
	Розроблення сценаріїв та планів евакуації для персоналу та населення, призначених для використання під час повітряної тривоги і загрози вибухів
	Організація систематичних тренувань із залученням військових частин для координації заходів із пожежогасіння та рятування
Створення резерву пожежогасіння та резервних зон	Визначення безпечних зон для евакуації людей та зберігання важливих ресурсів
	Розроблення механізмів швидкого розгортання мобільних груп пожежних та рятувальних підрозділів у критичних районах
	Створення системи аварійного життєзабезпечення для населення та пожежних бригад у випадку обмеженого доступу до звичайних ресурсів
Співпраця з міжнародними організаціями	Укладення міжнародних договорів та участь у міжнародних програмах з пожежної безпеки для обміну досвідом та отримання допомоги від партнерів
	Спільне розроблення та впровадження стандартів пожежної безпеки в умовах війни з урахуванням найкращих практик світової спільноти
Інформаційна кампанія та освітні заходи	Проведення інформаційних кампаній для населення щодо заходів пожежної безпеки під час війни
	Забезпечення доступу до інформації щодо найближчих укриттів, пунктів незламності, засобів евакуації та інших компонентів безпеки

Джерело: власна розробка авторів

У контексті воєнних реалій пріоритетом є адаптація технічних засобів до умов війни, що передбачає вдосконалення систем виявлення та гасіння пожеж з урахуванням можливих військових загроз. Важливо забезпечити надійність технічного обладнання та наявність безпечних технологій. Філософія ризику в пожежній безпеці не обмежується лише технічними аспектами. Вона вимагає від нас глибокого розуміння людського фактору. Пожежна безпека в умовах війни – це не лише питання технічних систем, але і способів, якими люди сприймають та реагують на ризики. Філософія ризику нагадує нам, що рішення, пов'язані з пожежною безпекою, завжди мають моральний та етичний компонент.

Співпраця з оборонними структурами стає необхідною для спільного розроблення та впровадження технічних рішень щодо захисту об'єктів від пожежі під час військового конфлікту. Ключовим аспектом є забезпечення відповідної підготовки та регламентів

роботи персоналу та рятувальних служб. Систематичні тренування пожежників та рятувальників в умовах воєнного конфлікту є необхідністю, адже їхні дії мають бути швидкими та скоординованими.

Окрім технічних аспектів, стратегії ефективного управління пожежною безпекою передбачають створення резервних зон та резерву пожежогасіння. Визначення безпечних зон для евакуації та зберігання ресурсів є особливим завданням. Мобільні групи пожежних та рятувальних підрозділів мають бути готовими до оперативного реагування в критичних районах.

Співпраця з міжнародними організаціями також має велике значення. Укладання міжнародних договорів та участь у міжнародних програмах з пожежної безпеки забезпечують обмін досвідом та підтримку від партнерів. Створення стандартів пожежної безпеки в умовах війни сприяє об'єднанню зусиль у забезпеченні безпеки.

Інформаційна кампанія та освітні заходи мають на меті підвищення обізнаності населення щодо заходів пожежної безпеки в умовах війни. Інформування про наявні укриття, плани евакуації, пункти незламності та інше може значно зменшити ризики та покращити реагування населення в разі надзвичайних ситуацій. Філософія ризику також нагадує нам, що пожежна безпека в умовах війни – це не тільки питання держави чи окремих підприємств, але і наша власна відповідальність. Індивідуальні дії, увага до безпеки на буденному рівні (вдома або на роботі), знання про заходи евакуації – все це має значення в побудові стійкого суспільства в умовах війни.

Всі ці стратегії передбачають інтеграцію найсучасніших наукових розробок, практичних досліджень та технічних інновацій для підвищення рівня пожежної безпеки в умовах війни на території України.

Загалом ефективне управління пожежною безпекою в умовах війни передбачає комплексне врахування технічних, організаційних та соціально-інформаційних аспектів. Філософія ризику в даному випадку допомагає розглядати цю складну проблематику також в етичних та соціальних аспектах. Тільки взаємодія всіх суб'єктів і впровадження передових стратегій може забезпечити високий рівень пожежної безпеки в умовах воєнного конфлікту.

Висновки. В умовах війни організація пожежної безпеки має велике значення. Кожна структура сьогодні потрапляє під дію можливих ризиків, отже, повинна бути готова до подолання викликів. Ретельне вивчення питань пожежної безпеки та життя необхідних заходів вимагає комплексного підходу. Він полягає в тому, щоб розглядати пожежну безпеку в умовах війни з різних сторін, використовуючи філософське мислення як інструмент для розуміння та розв'язання складних питань безпеки в сучасному світі. Філософія ризику в пожежній безпеці має бути використана для формування культури безпеки в суспільстві. Освіта та інформаційні кампанії можуть покращити усвідомлення ризиків та стимулювати відповідальну поведінку в умовах війни. Результати дослідження свідчать про те, що належна організація та підтримка системи пожежної безпеки в умовах військових конфліктів потребує виважених рішень, з урахуванням технічних, технологічних та геополітичних викликів. Облаштування приміщень і їх утримання в належному пожежобезпечному стані, організація позапланових протипожежних інструктажів, упровадження заходів з ефективного управління пожежною безпекою є обґрунтованими кроками, які необхідно здійснювати сьогодні. Результати цього аналізу можуть бути основою для вдосконалення систем цивільного захисту та пожежної безпеки в Україні та інших країнах, які стикаються з аналогічними викликами.

Список використаної літератури

1. Кравченко. І., Савіна О. Пожежна безпека на підприємстві. *Актуальні проблеми безпеки життєдіяльності людини в сучасному суспільстві* : матеріали Всеукраїнської наук.-теорет. інтернет-конф., м. Миколаїв, 24.11.2021. Миколаїв : МНАУ, 2021. С. 187–189.
2. Довгань В., Дурдас В. Пожежна безпека об'єктів будівництва в системі оборони України. *Наукові перспективи*. 2023. № 2(32). С. 61–71.
3. Дурдас В. Теоретичні основи дослідження механізмів створення військової пожежної охорони України: досвід країн-членів НАТО. *Публічне управління і право: історія, теорія, практика*. 2022. Випуск № 2. С. 54–61.
4. Демчук М., Неменуца С. Пожежна безпека об'єктів сфери обслуговування. *Наука про цивільний захист як шлях становлення молодих вчених* : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. курсантів, студентів, ад'юнктів (аспірантів). Черкаси : Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України. 2023. С. 134–136.
5. Медведєва Д. Здійснення профілактичної діяльності щодо попередження пожеж. *Проблеми та перспективи забезпечення цивільного захисту* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених. Харків : НУЦЗУ, 2022. С. 61.
6. Землянська О. Інструкції з безпеки життєдіяльності під час дії воєнного стану. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 56 с.
7. Кодекс цивільного захисту України: Закон України від 2 жовтня 2012 року № 5403-VI / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 34–35. С. 458.
8. Безпека життєдіяльності та охорона праці : підручник / В. В. Сокурєнко, О. М. Бандурка, С. М. Бортник та ін.; за заг. ред. В. В. Сокурєнка / Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2021. 308 с.
9. Кулєшова І. В. Особливості мотивації підприємницької діяльності та чинники її розвитку : кваліфікаційна робота магістра за спеціальністю «053 психологія». Тернопіль : ТНТУ, 2021. 66 с.
10. Про затвердження Порядку утворення та функціонування пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони : Постанова Кабінету Міністрів України від 07.04.2023 р. № 314. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-2023-п#Text> (дата звернення: 20.10.2023).
11. Про затвердження Правил пожежної безпеки в Україні : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 р. № 1417. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0252-15#Text> (дата звернення: 20.10.2023).
12. Про прийняття та скасування національних стандартів : Наказ ДП УНДНЦ від 24.06.2019 № 174. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0174774-19#Text> (дата звернення: 20.10.2023).

PHILOSOPHY OF RISK AND JUSTIFICATION OF DECISIONS IN FIRE SAFETY OF UKRAINE IN WAR CONDITIONS

Liudmyla Voronovska

*National University of Civil Protection of Ukraine,
Cherkasy Institute of Fire Safety named after Chernobyl Heroes of Cherkasy,
Department of Social Sciences Ukraine
Onopriienka str., 8, 18034, Cherkasy, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0003-2937-5175>*

Fire safety has always been the object of important decisions for Ukraine, and today it requires increased attention from government structures, which is connected with the Russian military invasion of our country. The philosophy of risk in fire safety involves a comprehensive approach to its analysis, understanding and minimization. It becomes an important tool for developing sound strategies and solutions that ensure the protection of life and property in emergency situations. The increased risks that have appeared to Ukrainians due to the enemy's bombing threaten the destruction of civilian objects and the state's infrastructure. In order to minimize possible adverse consequences, citizens of Ukraine must be ready to overcome the complex challenges created by the war. The authors consider fire safety as an important factor in the safety of every Ukrainian and the nation as a whole. It has been established that compliance with the legally established fire safety rules is a mandatory requirement that ensures the safety of the population and the integrity of facilities. Business entities, government structures and organizations are obliged to perform a set of tasks aimed at ensuring effective fire safety. These tasks include the development and implementation of special measures, which include: regular inspection and updating of fire protection systems (maintenance and modernization of equipment, checking the availability of necessary resources for fire extinguishing); training and training of personnel (employees must be instructed on actions in case of fire and be able to use fire extinguishers and other fire extinguishing means); maintenance of objects in the necessary fire-safe condition (provides elimination of fire safety violations, disconnection of electrical installations after the end of the working day and provision of access to evacuation routes); development and implementation of special fire safety measures at objects with a mass presence of people (organization of evacuation plans), etc. Along with this, fire safety measures, which include the establishment of a fire prevention regime, the creation of a fire guard, and the posting of the necessary safety signs, are also the primary task of every organization. Adherence to these fire safety rules is an important prerequisite for the preservation of human life and state property during wartime. Given the existence of an established martial law, it is important to develop and improve the fire safety system, taking into account all possible risks and challenges in these conditions. It has been established that staff awareness and effective management decisions in organizations and institutions will ensure the effectiveness and coherence of actions that will be needed in the event of a fire.

Key words: risk philosophy, fire safety, well-grounded decisions, fire safety rules, fire prevention regime, fire protection, fire and rescue units, fire briefing.